

mogen worden genegeerd? Zou aan de kinderen in de leerperiode van hun leven het Woord des levens, dat alleen wijs kan maken tot zaligheid, mogen worden onthouden? Om des gewetenswils en uit volle overtuiging hebben onze vaders den strijd aangeboden tegen de machthebbers van hun tijd en na een lange en taale worsteling is de zege behaald. Er kwam vrijheid van onderwijs, gewaarborgd bij de Grondwet van 1848, vervolgens subsidiëring van het Bijz. Onderwijs en ten slotte de financiële gelijkstelling. Meer dan vijf en twintig jaar verheugen we ons daar nu al in. De schoolvrede werd een feit.

Maar — al mag het winnen van een oorlog groote offers kosten en tal van opofferingen eischen, het winnen van een vrede is niet minder moeilijk. Daarvoor is allereerst noodig voortdurende waakzaamheid. De machten, waartegen onze vaders hadden te kampen, zijn er nog. Alleen, ze zijn niet zoo duidelijk meer te onderkennen. Al wie niet wil buigen voor Gods Woord moet in de Chr. school een instelling zien, die liever vandaag dan morgen dient te verdwijnen, daar ze de volkeenheden schijnt te bedreigen en omdat het geroep om eenheid thans sterker is dan ooit, moet ook de tegenzin tegen een Chr. school bij deze eenheidsbeweging sterk zijn. Wie de eenheid van het volk begeert, wil de kinderen van dat volk in één school zien ondergebracht.

Naarmate het geroep om eenheid sterker zal worden, zullen de aanvallen op de Chr. school in kracht toenemen. Oogenslachtig merkt men daar tot dusver niet zooveel van. Integendeel, er schijnt toenadering te komen tusschen de menschen van de Openbare en de Bijzondere school. Immers: men houdt zich bezig met vraagstukken als: de Bijbel op de Openbare school, het onderbrengen van de verschillende onderwijzersverenigingen in het A.N.O.V. of Algemeen Nederlands Onderwijzers Verbond. Van de zijde van het Openbaar onderwijs beijvert men zich onze voormannen te bewegen deel te nemen in de redactie van schoolbladen, die voorlichting willen geven aan al de werkers bij ons onderwijs, onverschillig of ze werkzaam zijn bij het Openbaar, Christelijk- of R.K. schoolonderwijs. En opdat zij, die belast zijn met de taak het Nederlandsche volkkind te onderwijzen en op te voeden, elkaar beter zullen leeren begrijpen, zijn organisaties in het leven geroepen om in de vacaties de onderwijzers van allerlei schakeering en levensbeschouwing gedurende een week onder te brengen in een of ander conferentieoord, waar dan sprekers uit de onderscheiden kringen optreden en waar de referaten aan critiek kunnen worden onderworpen. Ieder spreker is volkomen vrij om zijn levensovertuiging uit te dragen. Het doel van dit alles is om elkander beter te leeren begrijpen en waardeeren, om dicht bij elkaar te komen dus.

Nu is het maar de vraag, of dit laatste gewenscht is.

Is de antithese dood of zoo dat niet het geval is, moet men trachten ze weg te werken? Of moet misschien aan den term antithese een anderen uitleg worden gegeven, b.v. in dezen zin, dat dit woord moet worden verstaan in de beteekenis van tegenstelling, van strijd, die er is in het menschenhart tusschen goed en kwaad?

Moet de antithese niet langer worden opgevat als tegenstelling tusschen de kinderen Gods en de kinderen der menschen? Zóó heeft Kuyper het ons geleerd, naar ik meen, maar tegenwoordig zegt men: „In Kuyper's tijd was dat wel goed. De botsing der geesten was in zijn dagen van dien aard, dat het alleszins verklaarbaar en ook wel te billijken was, dat hij de antithese in bovengenoemden zin leerde.

„Maar“, vraag ik me af, is er dan iets veranderd? Ik dacht, dat de tegenstelling tusschen kinderen Gods en kinderen der menschen zoo oud was als de wereld en er zijn zal zoo lang ze bestaat. De geschiedenis van de eerste menscheid en van Israël leeren ons, dat, als dat verschil uit het oog wordt verloren, de zonde hand over hand toeneemt, de eerste wereld ondergaat en de Bondskinderen Asdodisch beginnen te praten.

De tegenstelling tusschen hen, die uit den Bijbel willen leven en hen, die Gods Woord niet als normgevend aanvaarden, blijft en moet blijven. Samenwerking tusschen hen is niet mogelijk, als het gaat om geestelijke waarden. Van menschen, die niet staan op de basis van de Schrift, begrijp ik het streven om met menschen van Christelijke levensovertuiging samen te werken. Dat streven is er altijd geweest. Maar ik begrijp niet de bereidwilligheid van onzen kant op dien voorslag in te gaan. Van werkelijk samengaan kan dan alleen iets terecht komen, als onze menschen water in den wijn doen, eerst een weinig, straks wat meer en ten slotte alles toegeven. Doch dan zijn ze meteen overgestapt. Dan is er werkelijk eenheid, maar een eenheid, die voor Gods oog niet kan bestaan. Is men van onzen kant blind voor dat gevaar? Hoe bestaat het, dat de Bond van J.V. op Gereformeerden grondslag zich tijdelijk aansluit bij de Neder-

landsche Jeugdgemeenschap! Gelukkig is men van deze dwaling teruggekeerd!

Onze vijanden van buiten werken in ons land niet met grof geschut, althans nog niet. Men zoekt toenadering. In naam van de eenheid wil men ook onze voormannen bewegen mee te bouwen aan de eenheid van ons volksleven. Weerstand, die tot nu toe sterk waren, kunnen daardoor gebroken worden misschien en wat men vroeger door middel van geweld niet bereikte, zal nu, als God het niet verhoedt, gelukken zonder dwangmaatregelen. Toegegeven moet worden, dat de tactiek van onze tegenstanders ons voor groote verzoeken plaatst. Wie zou niet graag ons volk zien als een eenheid! Maar dan als een eenheid, die steunt op den grondslag van Gods Woord. De weg daartoe is de weg van het isolement. Daarin zullen we weer onze kracht moeten zoeken, teneinde vanuit dat isolement ons volksleven te doorzuren.

Groningen.

K. VAN HUIZEN.

„INDER GHERECHTICHEYT“.

Bij de uitgeverijmaatschappij J. H. Kok te Kampen verscheen de door den Heer J. Schouten op 30 April j.l. ter antirevolutionaire deputatenvergadering uitgesproken rede, onder den titel: „Inder Gherechticheyt“.

De deputatenvergadering. De eerste na de bevrijding in Tivoli. Wat zou men in bezettingstijd gegeven hebben voor het voorrecht van haar bijwoning? Hoe vaak heeft de herinnering aan het schoone verleden, opgeroepen door het woord deputatenvergadering, verlangens gewekt, toen we gekneveld lagen?

De vergadering is gekomen. Het applaus was er ook weer. De bekende stem, die haar klankvolume, en haar dictie slechts daardoor langs natuurlijke weg kon ontwikkelen, omdat haar drager gegrepen was door de principieele gedachten, waaruit de openbaringsgetrouwe strijders voor waarheid en recht, allereerst in de kerk, waren geboren, die stem was er ook weer.

En toch.... Toch ligt een waas van mathed over alles. Niet over de klappende handen, maar wel over de gesproken woorden.

De spreker van Tivoli heeft zijn rede besloten met de laatste woorden van 't Wilhelmus. 't Was geen toeval, maar lag geheel in den aard der (gerechtigheids)zaak, dat die laatste woorden het oergereformeerde motief-van-artikel-31 uitdrukken. Ja, lach gerust, wie daar wil. Voor mijn part haalt ge uw vademecum psychologicum erbij, en prevelt zoo iets als bewustzijnsverruiming. Wij weten, dat Kuyper zijn kracht heeft gevonden alleen daarin, dat hij het artikel-31-motief als grondmotief voor HEEL het leven gekend en geprekeerd heeft. Dit is het motief, waarmee, let er op, ons Wilhelmus besluit:

Voor Godt wil ik belijden,
En sijner grooter macht,
Dat ick tot gheenen tijden
Den coninc heb veracht;
Dan dat ick Godt den Heere,
Der Hoochster Majesteyt,
Heb moeten obediëren
Inder gherechticheyt.

Obedieren, dat is gehoorzamen. Het Wilhelmus begint en eindigt met den koning van Hispanje. De Prins heeft diens gezag niet verworpen in revolutionairen wellust; hij heeft hem „altijd geëerd“. Zoo het begin, zoo het vervolg. Zoo ook het slot. Maar aan het slot komt het groote TENZIJ: den koning eeren? Graag, TENZIJ hij besluiten neemt, die tegen Gods doen ingaan. Dan zegt Wilhelmus: neen. Het is het grondmotief van artikel 31; dat moet het heele leven raken, want het staat in artikel 7 der confessie, en in de catechismusafdeeling over het gezag. Alle gezag.

Als Kuyper zijn deputaten oep, dan wisten ze het: de man heeft het „Gode meer gehoorzaam dan den menschen“ volgehouden, in den staat, en in de kerk. Die twee wist hij terdege te onderscheiden, maar hij wist zijn eigen gehoorzaamheid niet te scheiden, te scheiden in een kerkelijke, en een politieke. Toen hij in 1883 zijn Tractaat van de Reformatie der kerken publiceerde, was de opdracht:

Aan Jonkheer Meester P. J. Elout van Soeterwoude, den langst ons gemunde van het edel drielat dat uit 's lands raadzaal VORST EN VOLK IN KERK EN STAAT terugriep naar het Woord des Heeren, wordt dit Tractaat over de Reformatie der Kerken aan den avond zijns levens met dankbare hulde opgedragen door den schrijver.

En Kuyper eindigde zijn „woord vooraf“ aldus: „DIT althans dunkt mij voor tegenspraak onder deskundigen kwalijk vatbaar: Alle man, die roept „Te breken met ons kerkverband ware revolutie!“, die heeft het recht verbeurd om als echte zoon der reformatie mee te jubelen op het feest van den held des Heeren, die juist, door breuke met het kerkverband van zijn dagen de held onzer liefde en de stichter onzer kerken wierd“.

Kuyper doelde in deze laatste woorden op Luther. Want het was juist het jaar van diens eeuwfeest, toen Kuyper zijn tractaat publiceerde.

Doch Luther heeft tegenover Calvijn juist het nadeel, dat hij de kerkelijke gehoorzaamheid van de politieke praktisch losmaakte. Lutheranen konden daarom nooit voor de christelijke politiek de kracht ontplooiën, die de Calvinisten aan den dag hebben gelegd.

Toen Kuyper in 1883 den „langst gegunden“ van het edel drielat zijn boek opdroeg, greep hij daarin naar een ideaal: weer in kerk en staat terugkeeren tot de gehoorzaamheid. Maar drie jaar later heeft hij het moeten beleven, dat er waren die de kerkelijke gehoorzaamheid niet wilden. Hij

zag ze toen voor het overgrote deel óók verloren gaan voor de politieke. Voor de aller naaste kringen rondom het edel drielat kwamen de ongenummerden van de „kleine luyden“ in de plaats; en die waren het die storm liepen; zij althans in eersten aanleg, en ook met de grootste volharding.

De spreker in Tivoli van 1946 heeft het beleefd, dat in den tijd die de voorlaatste van de laatste deputatenvergadering scheedde, een groeiend aantal menschen zich bitter erover moest gaan beklagen, dat de kerkelijke gehoorzaamheid en trouw is opgezegd door velen, die in politieke samenhang nog de oude klanken willen laten hooren. Hij zal niet weer op volle toeren kunnen komen, voordat die schande uitgewischt is, in woord en daad. In daad van bekeering.

Het waren zijn slechtste vrienden niet, die zeiden en zegden, dat wie op kerkelijk terrein de wet verkrachten, terecht in de politieke arena het vertrouwen zich op hooren zeggen.

Misschien was het deze pijnlijke zekerheid, die zijn rede mat maakte, zodra ze zich naar binnen keerde. Er komen vele passages in voor, die voortreffelijk zijn in afweer naar buiten. Maar naar binnen sneed zijn mes zoo goed als niet. En als hij erover klaagde, dat bij velen het volstrekte onderscheid tusschen het Woord Gods en het woord des menschen niet genoegzaam gehandhaafd is gebleven, dan denken wij aan de kerk, waar hij Avondmaal viert, zonder ons; ook hij wierp tenslotte de facto ons uit, omdat wij het waren die hem hierin bijvielen toen het er op aankwam; maar wij dan met de DAAD. Als hij de grens aangeeft voor de gehoorzaamheid aan menschen, en zegt dat die grens bereikt is, waar het gezag buiten zijn grenzen treedt, dan zeggen wij: wij hebben die grens gesteld; gij in uw kerk liet ons daarin alleen staan. Herinnert hij aan het Woord des Heeren: be-waart het recht, en doet gerechtigheid, dan verzuichten wij: maar in uw kerk laat men na, naar dit woord te leven.

O neen, wij willen kerk en politiek niet doorceenhalen. Maar wij kunnen ons leven niet in stukken knippen, het onze niet en het zijne niet.

Wij sluiten ons oog niet ervoor, dat hij tegen ons de bezwaren hebben zal, die wij tegen hem hebben. Maar juist omdat wij daarmee rekenen, klagen we, dat zijn kracht gebroken zal zijn, zoolang uit zijn directe omgeving de meesten ons willen opdringen een moraal, welke erop neerkomt, dat wij zullen scheiden wat God heeft één gemaakt: het leven der gehoorzaamheid in het eene zoowel als in het andere gebied van menscheit verantwoordelijk handelen. En zoolang die crux er ligt, zoolang zal de spreker van Tivoli te weinig toegankelijk zijn voor de principieele critiek die op de leiding der A.R.-partij is uitgebracht. Spreker wijst die critiek terug, met de opmerking, dat *uitgangspunten* (1) en *bedoelingen* (2) naar zijn beste weten in overeenstemming geweest zijn met de eischen, welke onze principieele overtuiging stelt. Hij wil het vooroorlogse werk der A.R.-partij zien verklaard tegen den achtergrond van de toenmalige verhoudingen en omstandigheden. Wij wilden het liever gemeten zien aan de *beginzelen*, die juist voor spannende en moeilijke verhoudingen en omstandigheden zich willen doen gelden. *Uitgangspunten* zijn maar „punten“; *normen* zijn wat anders. *Bedoelingen* zijn niet voldoende; op de *werken* komt het aan.

Indien de heer Schouten weer ons hebben wil waar hij is in gelijke en vreugdevolle spanning, dan zal hij er goed aan doen te roepen (vooral niets minder) tegen de kerkzonden. Het zijn in zijn politieke partij de minsten niet, die kerkelijk uitgeworpen zijn, omdat zij trouw bleven aan wat hij als eisch stelde voor een leven in „dynamiek“. En het zijn veelzins de slapen en de tolerantanten en de utilitair-geweest, die zich aan ons vergrepen hebben, en nu zeggen naar ons „te snakken“. Maar ze snakken niet naar de normen die wij eeren.

K. S.

Breed en smal.

Mannen als (de jonge) Bavinck, aldus schrijft ds den Boeft in Kb. Rotterdam,

zijn breed naar buiten en kunnen overal aansluiting zoeken en meewerken. Ze schrijven boeken met andersdenkenden en bedoelen dus de meeningen van die andersdenkenden ingang te doen vinden bij het Gereformeerde kerkpubliek, maar er moet een conclusie aangenomen worden, die het velen onmogelijk maakt in de Gereformeerde kerken te blijven. Prof. Dijk de stoere verdediger van de Kuyperiaansche leer en de duidelijke handhaver van schorsingen en afzettingen, laat zich met zijn jeugd inkapselen in de Nederlandsche Jeugd-gemeenschap en heeft er geen bezwaar tegen het vaandel van Vonckenberg te bezoedelen; toch zeggen ze: wij zijn de oude Bond en kunnen daar goedkoop geestige stukjes over schrijven in het orgaan. Waterink, die in de kerk op de bres staat, zit met den Vrijzinnigen Banning in een curatorium tot het vormen van jeugdleiders: we moeten immers breed zijn. Popma, die prachtige brochures kan schrijven over achtergronden, treedt met een Remonstrantsch predikant op in een Kerstwijding. Ik dacht, dat er gevaar van Remonstrantisme in de kerk was: ja, dat is wel, als er sommige menschen moeten uitgebannen worden, maar verder jonge lui, we meenen het niet zo erg, komt u maar gerust luisteren op het Kerstfeest, wat de Remonstranten zeggen is zoo gevaarlijk niet. Gilhuis noemt als bronnen voor onze jeugd o.a. een boek van Prof. Miskotte: wel ja, Schilder is voor het Gereformeerde denken veel gevaarlijker dan de Barthianen.

Kralingen en de eenheid.

We hebben, aldus ds den Boeft,

hier in Kralingen iets moois beleefd. In verband met de Synode wordt een bidstond gehouden: Preek: Bij God zijn alle dingen mogelijk. Een ouderling zegt op straat tegen me: ik hoop, dat we weer spoedig

bij elkaar
ling gaan t
sluiten mij
de pastork

Ds Delle
van Rotter

heeft n
derink d
hij zijn v
sluiten; i
het laatste
beter. Het
wordt.

Beropen
Jsselmuider
Zuidwolde (

Aangenom
Delft, J. v.
Hardenberg
Hoek (Zid.)

Maastricht,
tijdelijk b

Bedankt v
Groningen

Bruckelen.
Hilpman (2
Bergschen.

Hoogkerk
scheidenvo
Hilversum,
Mussel, cana

Utrecht, P.
Zuidbroek
Nieuwerke

Afscheid
Neeke, K. M

Intrede to
Amersfoort,
Zwartsluis,

Beroepba
K. Drost, 1

BROUWE
meerderheid
Ds J. Meew
ten der Syr
het eerst m
houdende
planta.

DELFT
E. Koop, a

KAMPE
de heer F.

— De el
dende Art.
danrna her
prediker to

ERMELC
Art. 31 K.C.
spood het
gaan tot b

In de ou
Kerkeraad

OUDE B
eenige belij
de besluite
twee keer
te Nieuwe
Minnertaga

— HUI
Men schrij
Zooals
lozen, is
Kerk geins
Sinds d
Van dez
sluit van d
een predik
de Gemeen
arbeid in
al esma be
land, kunu
dominee to
lende pla
zijn er ou
Zondag 30
predikant
het Woord
Maar m
wij ronder